

Kariesskráseting

1991-2009

Börn og ung 5-15 ár

Innihaldsvirlit

Inngangur	Síða 4
Norðurlensk góðskukanning	Síða 5
Mynd I barnatenn í FO 1991 til 2009, skaddar tannflatur	Síða 6
Mynd II barnatenn í FO 1991 til 2009, torleikastøðir	Síða 7
Mynd III vaksnamannatenn í FO 1991 til 2009, skaddar tannflatur	Síða 8
Mynd IV vaksnamannatenn í FO 1991 til 2009, torleikastøðir	Síða 9
Mynd V barnatenn í FO 1991 til 2009, uppbyti av tannsjúkum	Síða 10
Mynd VI vaksnamannatenn í FO 1991 til 2009, uppbyti av tannsjúkum	Síða 11
Mynd VII barnatenn, kariesstøðan kring landið	Síða 12
Mynd VIII vaksnamannatenn, kariesstøðan kring landið	Síða 13
Samandráttur	Síða 14
Orðafrágreiðing	Síða 15

Inngangur

Skipað skráseting av tannheilsuni hjá øllum børnum og ungum í aldrinum 0 til 15 ár í Føroyum byrjaði í 1991.

Út frá hagtølunum í hesi frágreiðing sæst, at tannheilsan hjá børnum og ungum í Føroyum er nógv batnað hesi árin.

Frískar barnatenn

barnatenn	1991	2009
5 ára gomul	29 %	63 %
7 ára gomul	9 %	39 %

Frískar vaksnamannatenn

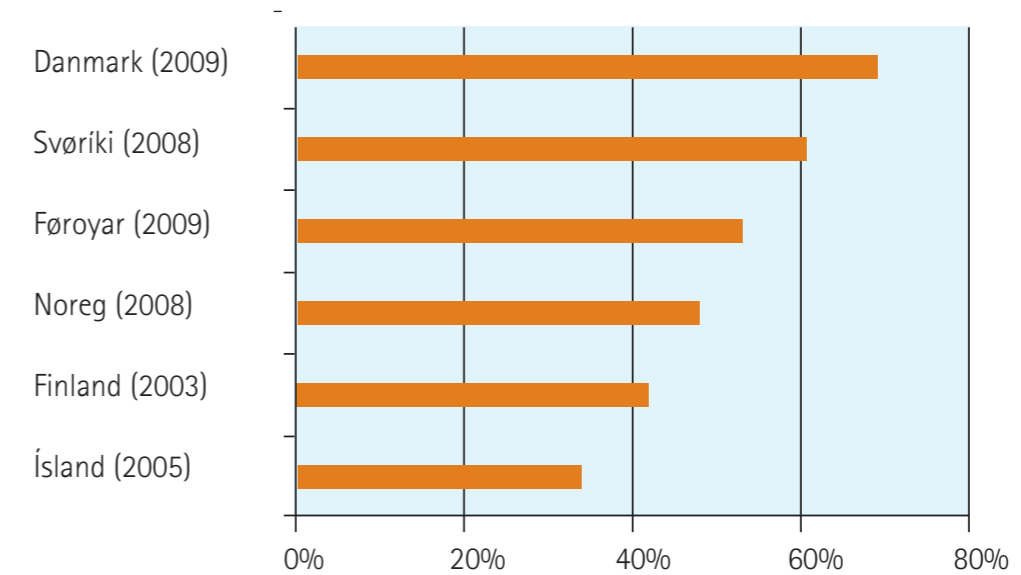
vaksnamannatenn	1991	2009
7 ára gomul	62%	92,5%
12 ára gomul	12%	53%
15 ára gomul	4%	27,5%

Talið av børnum við frískum tonnum er alsamt vaksandi. Út frá taltalvuni sæst, at av teimum 12 ára gomlu børnunum høvdu 53 % frískar tenn í 2009, í mun til 12 % í 1991.

Norðurlendsk góðskukanning av heilsuverkunum

Sambært nýggjari norðurlendskari kanning, sum er kunngjørd sept 2010, liggja okkara 12 ára gomlu børn við frískum tonnum væl fyri við 53 %.

Tey eru triðbest fyri av norðurlendsku børnunum.

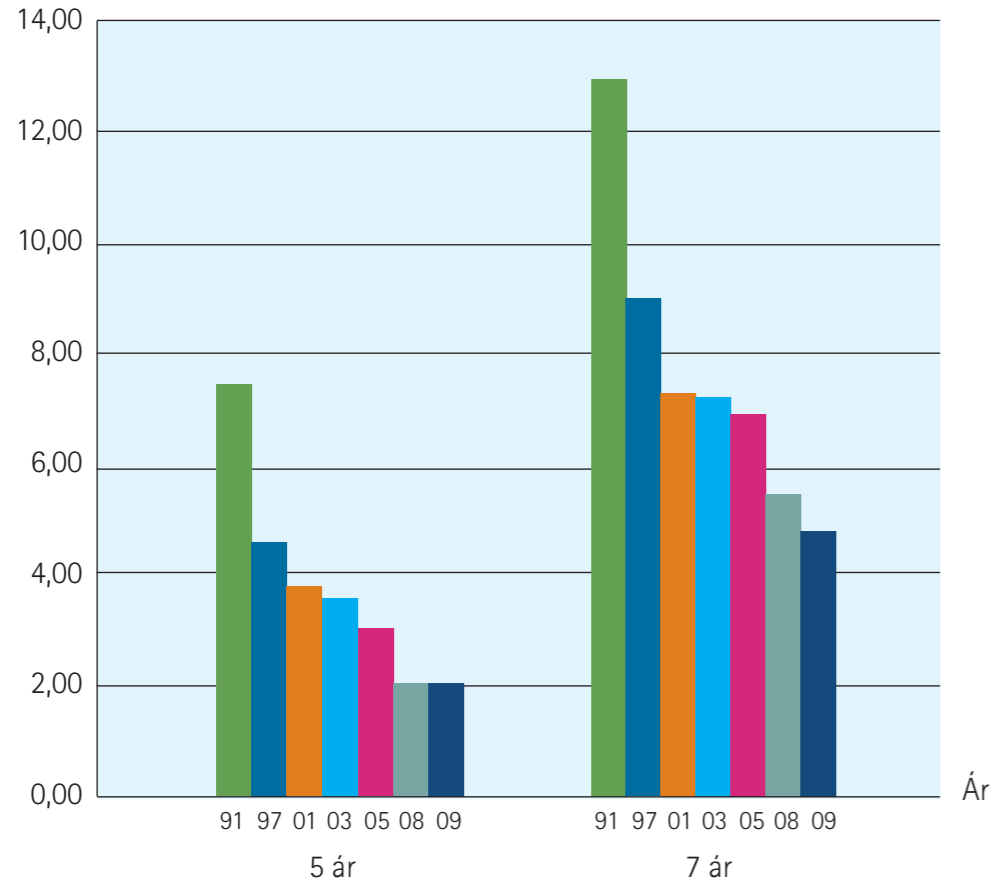

Nordisk kvalitetsmåling i sundhedsvæsenet, TemaNorden 2010:572

Mynd I

Barnatenn í FO 1991 til 2009
def-s* 5, 7 og 12 ára gomul

s (skaddar tannflatur)

Mynd I vísir def-s virðini * (landsmeðaltöl) hjá 5-, 7- og 12 ára gomlum í Føroyum frá 1991 til 2009.

Hjá 5 og 7 ára gomlum er talið av holum minkað við nærum 2/3 frá 1991 til 2009.

Hjá 12 ára gomlum er ikki tann stóra broytingin, tí tá eru so fáar barnatenn eftir at skráseta (tannskiftið er so gott sum liðugt).

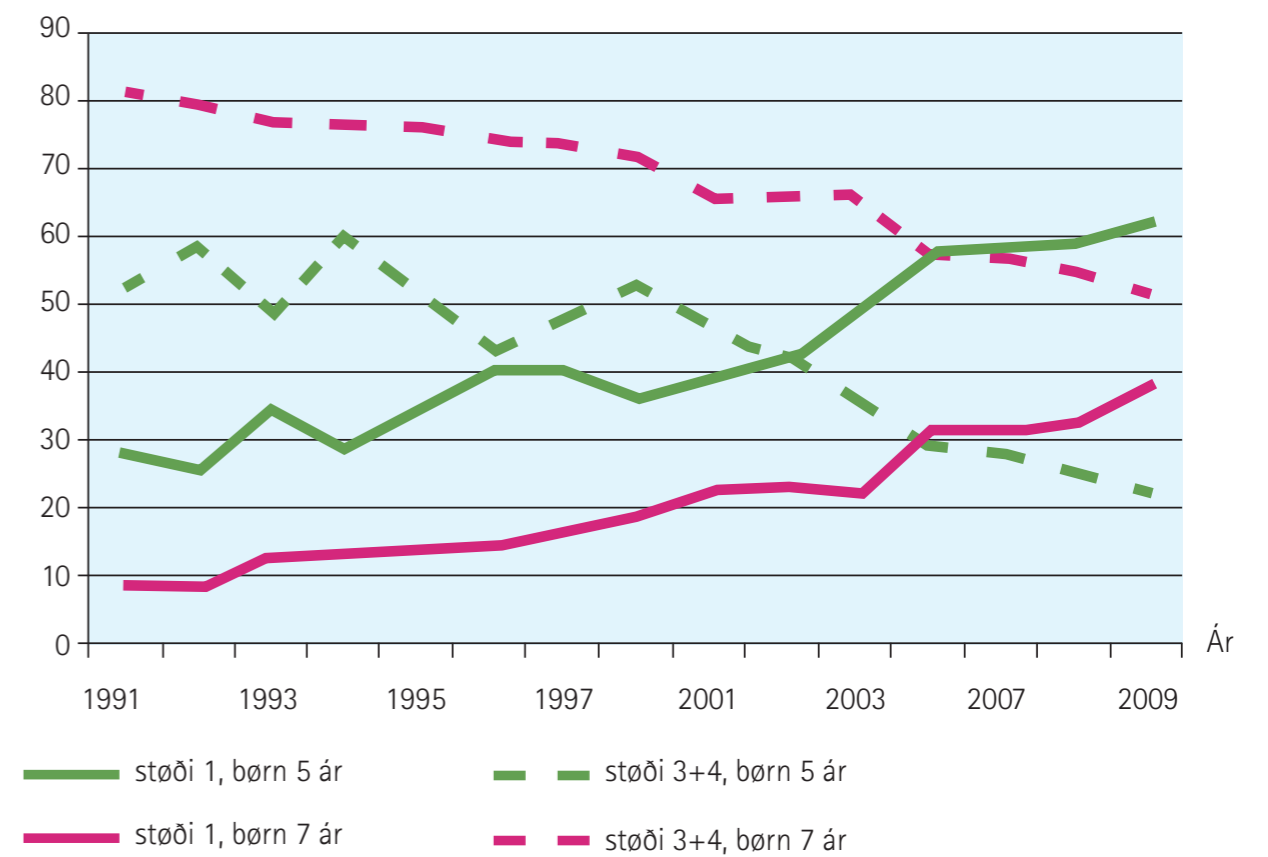
- d - brendar flatur
- e - trektar tenn (5 flatur)
- f - fyltar/plomberaðar tenn
- s - flatur „surfaces“

* sí orðafrágreiðingina á síðu 15.

Mynd II

Barnatenn í FO 1991 til 2009
Torleikastøðir* 5 og 7 ára gomul

%

Mynd II Her eru avmyndað torleikastøðini *, tvs hvussu nógvar barnatenn eru í ávikavist

Støði 1 = frískar tenn – víst við upptrektum linjum.
Støði 3+4 = álvarsligt karies – víst við stiplaðum linjum.

Okkara mál er at upptrektu linjurnar skulu liggja so høgt sum gjørligt og tær stiplaðu linjurnar so lágt sum gjørligt.

Hetta er eisini rákið, tá hugt verður at talvuni omanfyri.

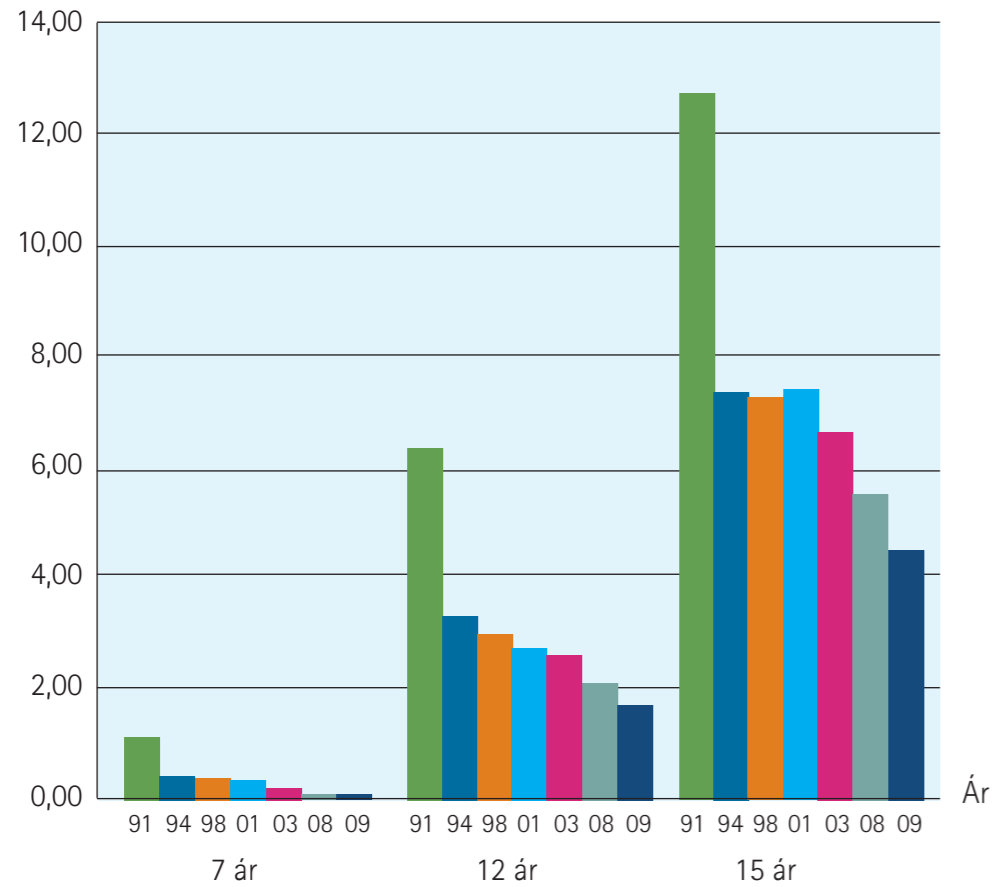
Her sæst at 63% av teim 5 ára og 39% av teim 7 ára gomlu hava frískar barnatenn í 2009.

* sí orðafrágreiðingina á síðu 15.

Mynd III

Vaksnamannatenn í FO 1991 til 2009
DMF-S* 7, 12 og 15 ára gomul

S (skaddar tannflatur)

Mynd III vísir DMFS virðini * (Landsmeðaltöl) hjá 7-, 12- og 15 ára gomlum børnum í Føroyum frá 1991 til 2009.

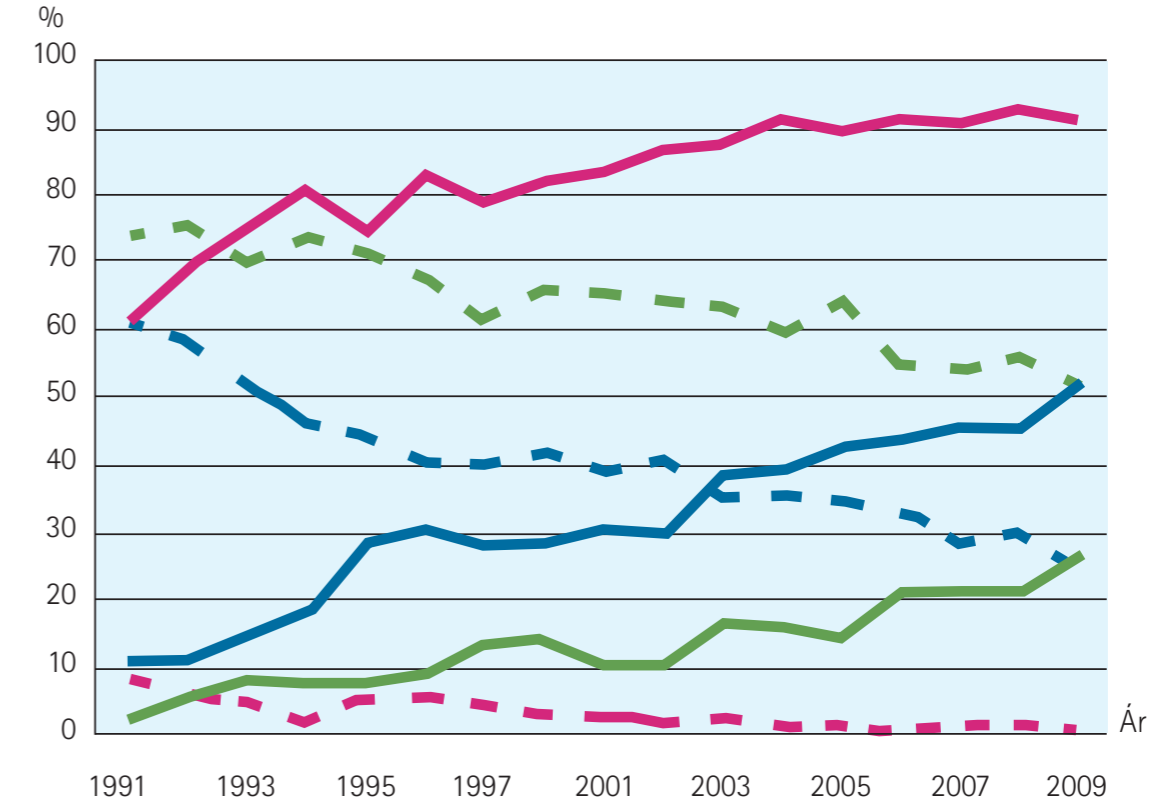
Myndin vísir, at talið av brendum vaksnamannatønnum er minkað nógv fyri 7, 12 og 15 ára gomlu. Frá 1991 til 1994 skjótt, síðani spakuligari, tó framhaldandi rætta vegin.

D brendar flatur
M trektar tenn (5 flatur)
F fyltar/plomberaðar tenn
S flatur „surfaces“

* sí orðafrágreiðingina á síðu 15.

Mynd IV

Vaksnamannatenn í FO 1991 til 2009
Torleikastøðir* 7, 12 og 15 ára gomul,

— Støði 1, børn 7 ár   - - Støði 3+4, børn 7 ár
— Støði 1, børn 12 ár   - - Støði 3+4, børn 12 ár
— Støði 1, ung 15 ár   - - Støði 3+4, ung 15 ár

Mynd IV Her er avmyndað torleikastøðið *, tvs hvussu nógv vaksnamannatenn eru í ávikavist:

Støði 1 = frískar tenn – víst við upptrektum linjum.

Støði 3+4 = álvarsligt karies – víst við stiplaðum linjum.

Okkara mál er at upptrektu linjurnar skulu liggja so høgt sum gjørligt og tær stiplaðu linjurnar so lágt sum gjørligt.

Hetta er eisini rákið, tá hugt verður at talvuni omanfyri.

Her sæst at 93% av teim 7 ára og 53% av teim 12 ára gomlu hava frískar vaksnamannatenn í 2009.

Ein triðingur av teim 15 ára gomlu fóru úr barnatannrøktini við púra frískum tønnum í 2009.

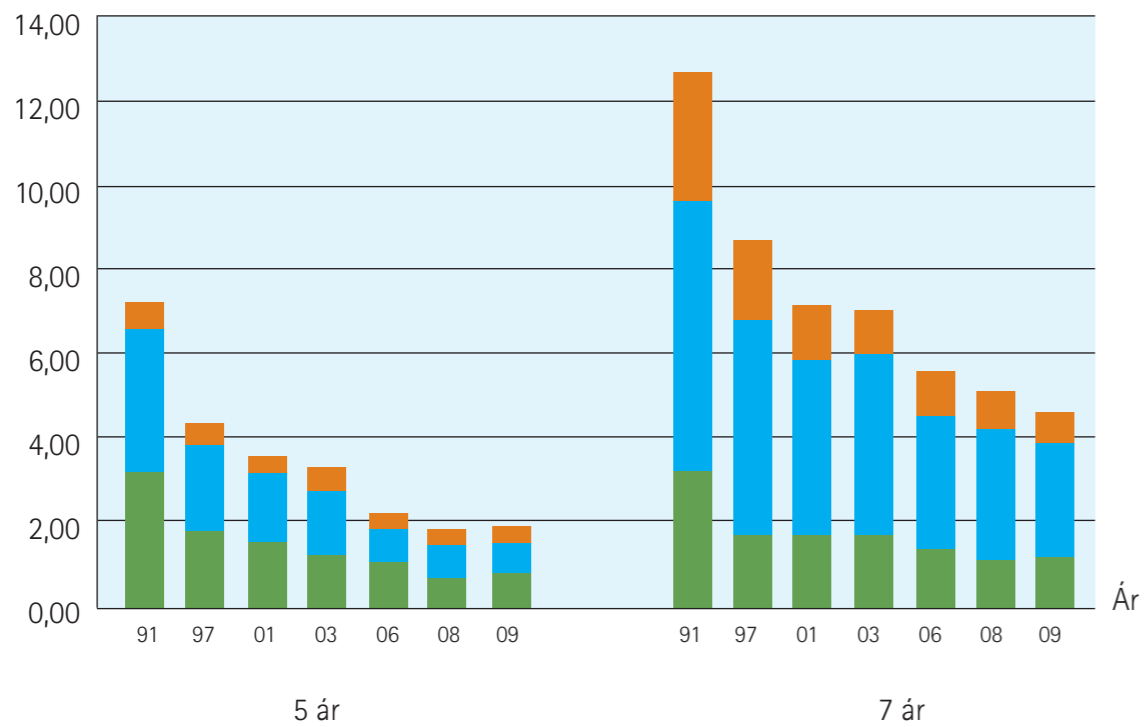
* sí orðafrágreiðingina á síðu 15.

Mynd V

Barnatenn í FO 1991 til 2009

Uppbýti av tannsjúkum 5 og 7 ára gomul

S (skaddar tannflatur)

- d-s brendar tenn
- f-s fyltar/plomberaðar tenn
- e-s trektar tenn

Mynd V vísir def-s virðini *.

Myndin vísir at talið av skaddum barnatönnum er í stöðugari minking.

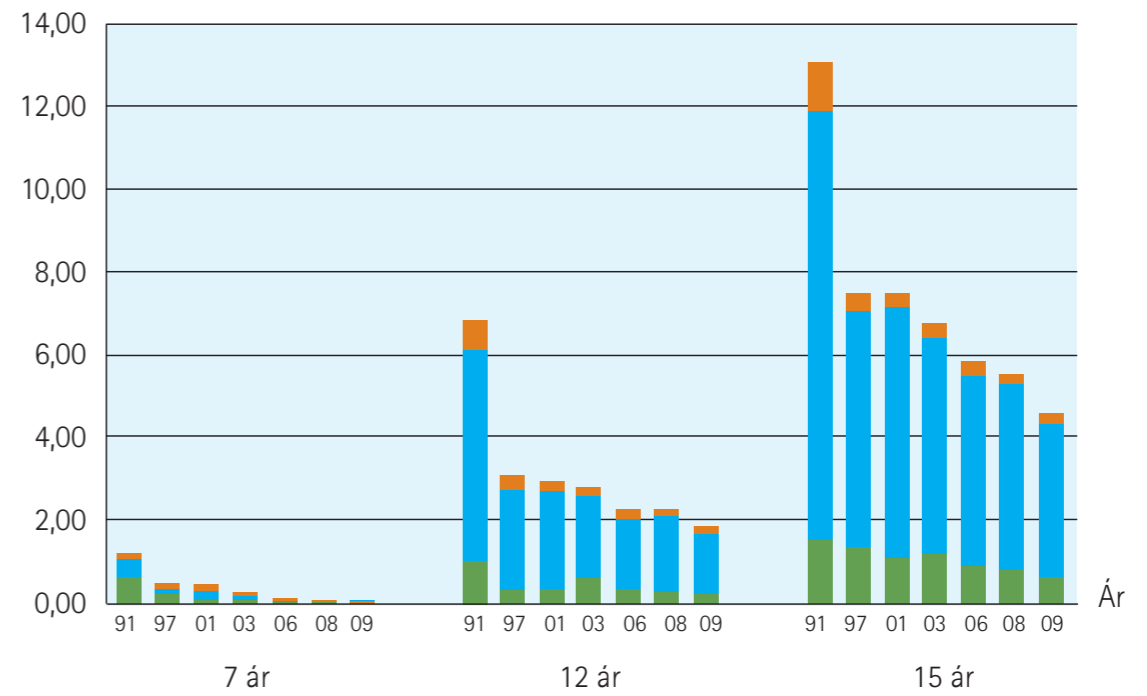
* sí orðafrágreiðingina á síðu 15.

Mynd VI

Vaksnamannatenn í FO 1991 til 2009

Uppbýti av tannsjúkum 7, 12 og 15 ára gomul

S (skaddar tannflatur)

- D-S brendar tenn
- F-S fyltar/plomberaðar tenn
- M-S trektar tenn

Mynd VI vísir DMF-S virðini * (fyri vaksnamannatenn) hjá 7, 12 og 15 ára gomlum børnum, býtt upp eftir brendum-, fyltum- og trektum tönnum (flatum).

Myndin vísir, at talið av brendum tönnum er stöðugt minkandi, bæði fyri 12 og 15 ára gomul er ein stórur bati frá 1991 til 2009.

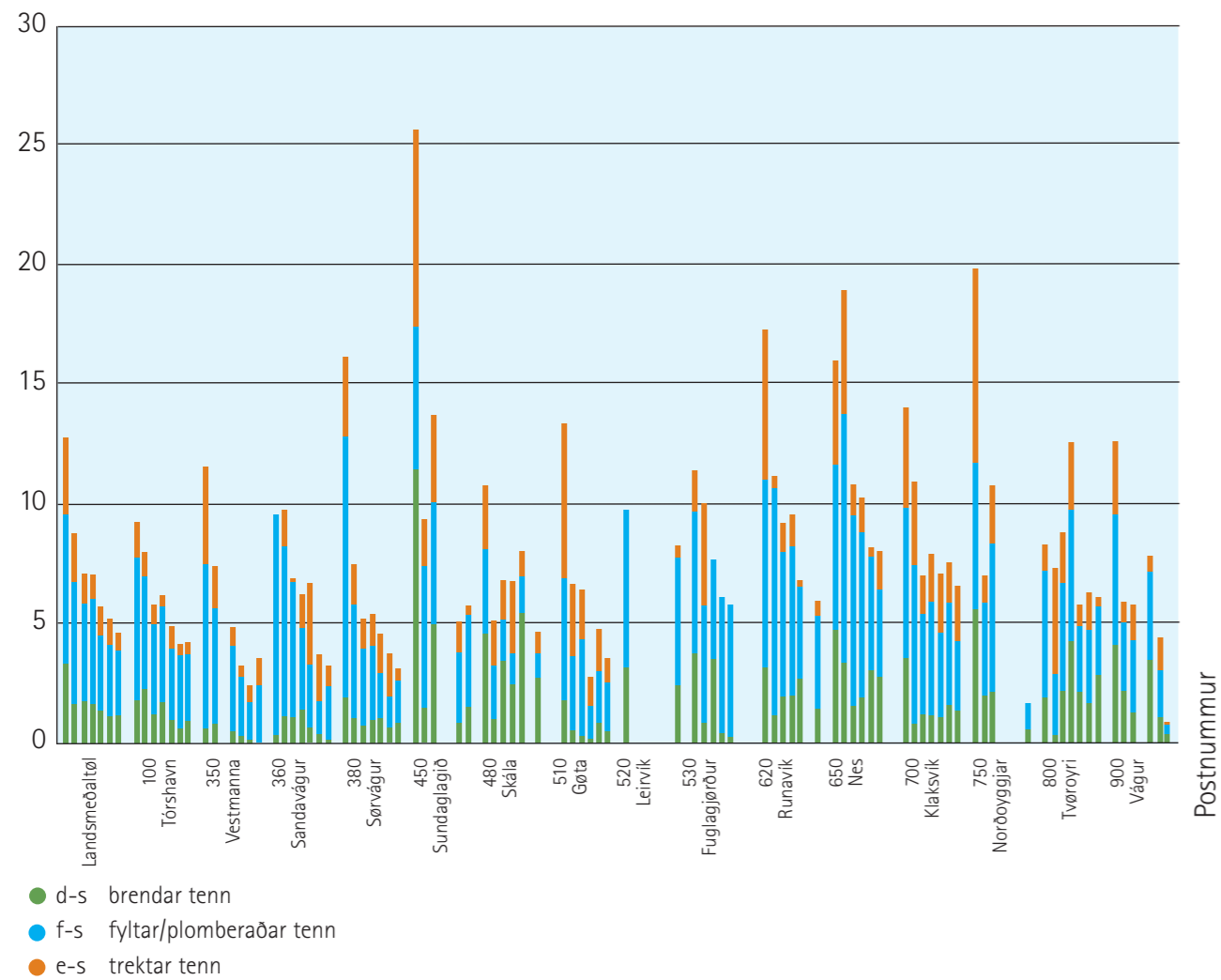
* sí orðafrágreiðingina á síðu 15.

Kariesstöðan kring landið

Mynd VII

Barnatenn í FO 1991 til 2009
def-s* 7 ára gomul
Uppbýtt í postøkir

s (skaddar tannflatur)

Mynd VII vísir kariesstöðuna á barnatönnum hjá 7 ára gomlum í teimum ymisku kommununum árinum 1991, 1997, 2001, 2003, 2006, 2008 og 2009

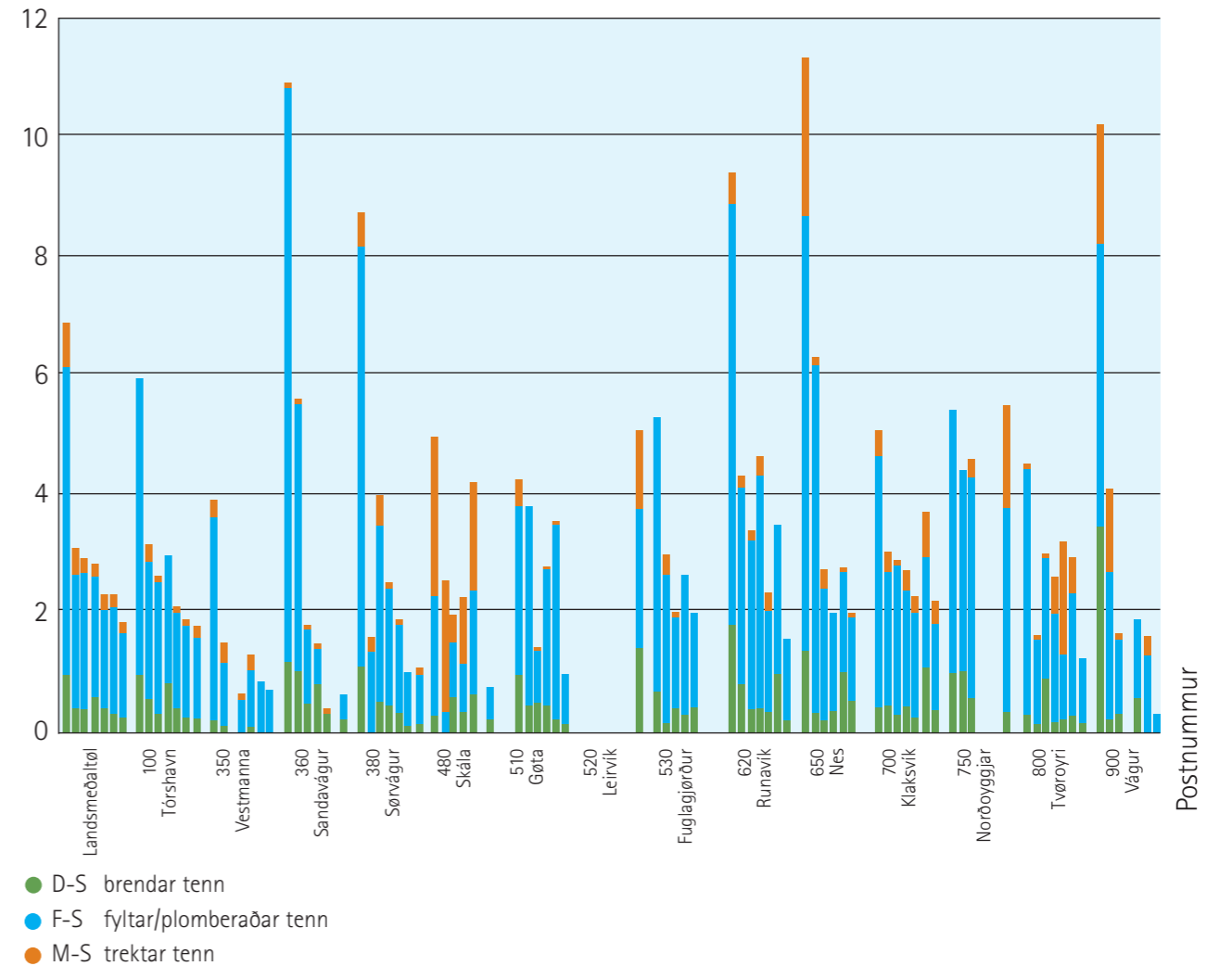
Landsmeðaltølini eru ytst vinstrumegin, síðani eru kommunurnar settar upp eftir postnummari.

* sí orðafrágreiðingina á síðu 15.

Mynd VIII

Vaksnamannatenn í FO 1991 til 2009
DMF-S* 12 ára gomul
Uppbýtt í postøkir

S (skaddar tannflatur)

Mynd VIII vísir kariesstöðuna á vaksnamannatönnum hjá 12 ára gomlum børnum í teimum ymisku kommununum sett upp eftir postnummari árinum 1991, 1997, 2001, 2003, 2006, 2008 og 2009.

Eisini her eru landsmeðaltølini sett ytst vinstrumegin, síðani eru kommunurnar settar upp eftir postnummari.

* sí orðafrágreiðingina á síðu 15.

Samandráttur

Í 1991 vóru tannlæknarnir í Føroyum samdir um, at fara undir at skráseta øll skúlabørn fyri tannsjúkur eftir altjóða reglum hjá WHO fyri at fáa nágreinilig tøl at lýsa tannheilsustøðuna hjá føroyskum børnum, og soleiðis fáa kommunal- og landspolitikarar at taka undir við skipaðari regluligari smábarnatannrøkt, so at vit í Føroyum skulu kunna røkka sama støðið sum í grannalondum okkara. Í 1998 kom løgtingslóg nr. 23 frá 6. mars 1998 um barna- og ungdómstannrøkt ið tryggjar øllum børnum í Føroyum regluliga tannrøkt.

Út frá SEF skrásetingini kann staðfestast, at tannheilsan millum føroysku børnini er nógv batnað. Kortini kann tannheilsan batna nógv enn, serliga er ynskiligt at betra um tølina í torleikastøðnum 3-4, ið eru serliga álvarslig karies.

Svarprosentid fyri skrásett 12 ára gomul í mun til barnatalið fyri alt landið (samb. Fólkeyvirlitinum) í 2008 og 2009 er ávikavist 76 % og 81 %. Ynskiligt er framhaldandi at fáa so nógv børn og ung skrásett sum gjørligt. SEF bólkurin heitur tí á tannlæknarnar í ymsu økjum at fáa hetta avgreitt á hvørjum ári.

SEF frágreiðingin, ið er umbiðin av Heilsumálaráðnum, verður givin út annað hvørt ár.

Oktober 2010

Sigríð Arge og Unn Jakobsen

Orðafrágreiðing

SEF (Sjónlig Eyðkennis Fyribrygdi): Skráseting av tonnum, tannflatum, brendum tonnum, plombum, trektum tonnum/ tannflatum, vantandi tonnum, bitfeilum, tannhaldssjúkum v.m.

DMFS/defs: (stórir stavir = vaksnamanntenn / lítlir stavir = barnatenn)

D/d: „decayed“ = brendar tannflatur

M/e: „missing“ / „extracted“ = trektar tenn / tannflatur

F/f: „filled“ = plomberaðar tannflatur

S/s: „surfaces“ = flatur

DMFT/deft: „tooth“ = tonn (og ikki bara flata)

Torleikastøði: (á donskum sværhedszoner) = % talið av børnum, sum hava:

Støði 1 = friskar tenn (ongar brendar tenn)

Støði 2 = brent í tyggiflatum á jakslum og kinntonnum

Støði 3 = brent millum jakslarnar og kinntenninar

Støði 4 = Hol í framtonnum og glattflatum á jakslum og/ella kinntonnum

Barnatenninar eru 20 í tali og hava tilsamans 88 tannflatur.

Vaksnamannatenninar eru 28 í tali og hava tilsamans 128 tannflatur.
(visdómsjakslarnir verða ikki taldir við).

SCOR: Sundhedsstyrelsens Centrale Odontologiske Register

OCR: Optical Character Recognition

WHO: World Health Organisation: Heimsheilsustovnurin undir ST

Keldur:

Føroysk SEF-tøl 1991–2009

Sundhedsstyrelsen Indberetning på børne- og ungdomstandplejeområdet 1999

Landsfólkeyvirlitið 2008–2009

Postverk Føroya: Postøkir/ postnummur

Nordisk kvalitetsmåling i sundhedsvæsenet, TemaNorden 2010:572

Lógarverk:

Løgtingslóg nr. 23 frá 6. mars 1998 um barna- og ungdómstannrøkt

Heilsumálaráðið

2010